

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
Вищий навчальний заклад
„Донецький національний технічний університет”

Наукові праці

*Серія:
Педагогіка, психологія і
соціологія*

Випуск 2 (133) ■ 2008

Донецьк 2008

УДК 37.013.44+159.9+316.323

ББК - 60

Н 34

Друкується за рішенням Вченої Ради державного вищого навчального закладу «Донецький національний технічний університет» (протокол № 2 від 21.03.2008)

Наукові праці внесені ВАК України до переліку фахових видань з педагогічних наук. Постанова президії ВАК України від 20 вересня 2007р. № 4 – 05/7. Бюлетень ВАК України №10 2007 р.

Н 34 Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія: Педагогіка, психологія і соціологія. – Донецьк: ДВНЗ «ДонНТУ», 2008. – 417 с.

У збірнику публікуються наукові статті з питань розвитку і навчання особистості: теорія та історія освіти і педагогіки; теорія і методика професійної освіти; теорія і практика навчання; дидактика; теорія і практика виховання; психологія; соціологія; соціологія освіти і виховання; соціологія управління.

Журнал розрахован на аспірантів, викладачів, наукових співробітників навчальних та науково-дослідних інститутів.

Редакційна колегія: Дементьев В.В. – *д. е. н., проф., проректор ДонНТУ*, Стефаненко П.В. – *відповідальний редактор, д. п. н., проф., ДонНТУ*, Серьожникова Р.К. – *заступник відповідального редактора, к. п. н, доц., ДонНТУ*, Додонов Р.О. – *д. ф. н., проф., ДонНТУ*, Гребеньков Г.В. – *д. ф. н., проф., ДонНТУ*, Саржан А.О. – *д. і. н., проф., ДонНТУ*, Липинський В.В. – *д. і. н., проф., ДонНТУ*, Алфімов В.М. – *д. п. н., проф., член-кор. АПН України, ДонНУ*, Кучерявий О.Г. – *д. п. н., проф., ДонНУ*, Плотніков П.В. – *д. п. н., проф., ДонНУ*, Моторіна В.Г. – *д. п. н., проф., ХНПУ*, Завгородня Т.К. – *д. п. н., проф., Прикарпатський національний університет*, Солодухова О.Г. – *д. п. н., проф., Слов'янський Державний педагогічний університет*, Хижняк Л.М. – *д. с. н., проф., ХНПУ*, Кононов І.Ф. – *д. с. н., Луганський Державний педагогічний університет*, Левченко Г.Г. – *к. п. н., проф., ДонНТУ*, Мачай Т.О. – *к. п. н., доц. ДонНТУ*, Рогозін М.П. – *к. ф. н., доц., ДонНТУ*, Яковицька Л.С. – *к. п. н., доц., ДонНТУ*, Коржов Г.В. – *к. с. н., доц., ДонНТУ*

Адреса редакційної колегії: 83050, Донецьк – 50, вул. Артема, 96, кафедра соціології і політології. т. 8(062) 301-03-02

З М І С Т

РОЗДІЛ I ПИТАННЯ ТЕОРІЇ ТА ІСТОРІЇ ОСВІТИ	7
Баріхашвілі І.І. Роль самостійної роботи в системі реформування вищої заочної педагогічної освіти.....	7
Бельмаз Я.М. Основні напрями підготовки викладачів вищої школи у США.....	12
Бойко В.В. Критерії ефективного постійного професійного розвитку вчителів у Великій Британії.....	15
Босин М.Е., Рыкова Л.Л. Классификация моделей по сути.....	19
Бочаров В.В. Підходи до визначення функцій освіти	23
Войтович І.С. Застосування інформаційно-комп'ютерних технологій у навчальному процесі ВНЗ в контексті впровадження європейських стандартів освіти	25
Воронєцька Н.П. Боротьба української просвіти за розвиток української мови в Канаді (II половина ХХ ст.).....	29
Крюкова О.В. Особливості структурування змісту навчально-методичних комплексів у кредитно-модульній системі навчання.....	34
Лавров В. Д. Актуальні питання процесу євроінтеграції України у сфері гуманізації освіти.	37
Лещак Т.В. Організаційні та дидактичні аспекти функціонування у Львові Українського Тьомного Університету (1920–25) на тлі освітньої політики Польської держави.....	41
Лумпиева Т.П., Волков А.Ф. Оценка знаний по физике в условиях модульной системы обучения	44
Мазуркевич Л.О. До проблеми якості освіти в умовах реформування вищої школи України.....	47
Мармуров В.В., Давидов П.Г. Національні ідеї та традиції в освітній політиці вищої школи в Україні	52
Селєзньова О.О. Антипедагогічні ідеї щодо гуманізації освіти.....	56
Слюсаренко Н.В., Сав'юк А.М. Роль жіноцтва в освітніх процесах України кінця ХХ століття.....	60
Стинська В.В. Основні проблеми реформування вищої освіти України у контексті болонського процесу.....	65
Харченко О.О. Классификация инновационных технологий навчання.....	67
РОЗДІЛ II ТЕОРЕТИКО-МЕТОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОЇ ТВОРЧОСТІ І МАЙСТЕРНОСТІ.....	73
Бірюк Л.Я. Розвиток творчого потенціалу майбутнього вчителя початкових класів як основа формування комунікативної компетентності з російської мови.....	73
Бскірова Л. Е. Технологии обучения. Психолого-педагогические основы интерактивных технологий обучения.....	80
Варганич Г.А. Творческое взаимодействие преподавателя и студента как фактор развития компетентности будущего учителя музыки.....	89
Єгоров Г.І. Синергетична організація творчого розвитку особистості студента засобами соціально – економічних дисциплін.....	93
Захарова Н.М., Демидчик Г.С. Важливі аспекти формування творчого потенціалу вчителя у процесі викладання курсу методики природознавства у початковій ланці освіти.....	99
Зошук О. В. Актуальні питання оптимізації процесів навчання шляхом впровадження найсучасніших інформаційно-комунікаційних технологій.....	104
Кабанець М.М. Спецкурс „Творча самореалізація інженера” як умова формування у майбутніх інженерів потреби у творчій самореалізації.....	108
Каліш В.А., Собко В.О. Формування творчої особистості майбутнього спеціаліста	

Питання організації і ряд дидактичних аспектів функціонування вищого таємного навчального закладу українців у Львові потребують ще ґрунтовного вивчення. Без належного аналізу залишається широкий пласт архівних документів, які зберігаються у фондосховищах Львова та ряду країн Центральної Європи. Серед цих актів, зокрема, матеріали Канцелярії університету, перелік навчальних предметів, що викладалися, а також тексти лекцій, які чекають на своїх дослідників.

Література:

1. Державний архів Львівської області. Ф. 26. (Львівський університет). Оп. 7. Спр. 766.
2. ДАЛО. Ф. 26. Оп. 7, Спр. 793.
3. ДАЛО. Ф. 26. Оп. 7. Спр. 1067.
4. Мудрий В. Змагання за українські університети в Галичині. Львів. 1999. 194 с.
5. Ступарик Б. Шкільництво Галичини (1772-1939). Івано-Франківськ, 1994. 144 с.
6. Draus J. Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie 1918-1946. Portret kresowej uczelni. Kraków. 2007. 328 s.
7. Kronika Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie za rok szkolny 1920-1921 za rektoratu prof. d-ra Emanuela Macheka. Lwów, 1923. 65 s.

УДК 53(071)

Лумпиева Т.П., Волков А.Ф.

ОЦЕНКА ЗНАНИЙ ПО ФИЗИКЕ В УСЛОВИЯХ МОДУЛЬНОЙ СИСТЕМЫ ОБУЧЕНИЯ

В статье описана система контроля и оценки знаний по физике в условиях модульной системы обучения.

Задача современных образовательных технологий – усиление фундаментальной подготовки, дающей обучаемому умение выделить в конкретном предмете базисную инвариантную часть его содержания, которую он сможет после осмысления использовать на новом уровне, при изучении других дисциплин, в процессе самообразования. Понятие базисного содержания дисциплины неразрывно связано с понятием учебного модуля, в котором базисные содержательные блоки логически связаны в систему.

Модуль – логически завершенная часть учебного материала, обязательно сопровождаемая контролем знаний и умений студентов [1]. Модули формируются на основе рабочей программы дисциплины. В нашем вузе для специальностей, изучающих физику в течение двух семестров, курс физики разбит на четыре модуля. В основу модульной интерпретации учебного курса положен принцип системности, предполагающий:

– системность содержания, т.е. то необходимое и достаточное знание (понятийная база), без которого ни дисциплина в целом, ни любой из ее модулей не могут существовать;

– чередование познавательной и учебно-профессиональной частей модуля, обеспечивающее алгоритм формирования познавательно-профессиональных умений и навыков;

– системность контроля, логически завершающего каждый модуль, приводящая к формированию способностей обучаемых трансформировать приобретенные навыки систематизации в профессиональные умения анализировать, систематизировать и прогнозировать инженерные решения.

Модульное обучение неразрывно связано с рейтинговой системой оценки знаний. Проверка знаний является важнейшим этапом процесса обучения, в ходе которого выясняются полнота и качество знаний студентов, пробелы и ошибки в их знаниях. При

проверке знаний студентов преподаватель получает представление о завершенности или незавершенности процесса обучения при изучении отдельных модулей.

Систематический контроль приучает студентов равномерно выполнять индивидуальные задания, повышает их умственную активность, содействует выработке умения решать конкретные задачи.

Контрольная функция обеспечивает фиксирование уровня достижений, его соответствия нормам и стандартам, а также продвижения к более высоким уровням овладения знаниями и развития. Различают и используют несколько видов контроля и оценки: предварительный, текущий и итоговый. Итоговый контроль проводится после изучения каждого модуля. В вузе основной его формой являются зачет и экзамен. Осуществляя оценку знаний педагогу нужно руководствоваться следующими требованиями [2]:

объективность: оценивание действительных успехов и недостатков работы, отсутствие предвзятости в оценке;

субъективность: учет реальных возможностей, стимулирующий, а не дезорганизирующий эффект оценивания;

систематичность, которая во многом зависит от возраста учащихся. В вузе уместен акцент на периодический и итоговый виды контроля;

открытость (гласность) и обоснованность оценки и выставленной отметки, для чего нередко требуется особая аргументация;

действенность, которая может выражаться в советах, указаниях о том, как улучшить достижения, на что обратить внимание, каким способом работать дальше.

Итоговая оценка должна в первую очередь отражать результат. Не следует гипертрофированно воспринимать контрольную функцию. Контроль органически связан с уровнем изучения, и спрашивать следует в соответствии с тем, на каком уровне удалось организовать обучение.

В рамках каждого модуля студент имеет дело с предметными знаниями и теми видами деятельности, которые связаны с получением и использованием этих знаний. В курсе физики – это изучение учебного материала по конспекту лекций или учебнику, выполнение эксперимента в рамках физического практикума, решение задач на практических занятиях, выполнение индивидуального домашнего задания. Для каждого вида учебных занятий преподаватель должен спроектировать и организовывать учебную деятельность, имеющую профессиональную направленность. Для этого нами разработана система заданий, которые студент выполняет как на аудиторных занятиях, так и при подготовке к ним.

1. Для того, чтобы помочь студенту изучить теоретический материал, мы разработали конспект лекций по каждому разделу курса и издали его в виде методических пособий. Это связано с тем, что в последние годы наметилась тенденция к резкому снижению уровня знаний выпускников средних учебных заведений. Многие вчерашние школьники не умеют вести конспект, поэтому преподаватель вынужден диктовать основные положения лекции. Наличие конспекта освобождает время для более детального разъяснения материала, на рассмотрение примеров применения тех или иных физических явлений в соответствии с профессиональной направленностью обучения. Кроме этого, часть материала выносится на самостоятельное изучение. Эту часть студент конспектирует и потом сдает преподавателю.

2. Перед началом каждого семестра студент получает индивидуальное домашнее задание сразу на два модуля и график его сдачи с указанием конкретных дат. Каждое задание проверяется преподавателем. В том случае, если в задачах имеются ошибки, задание возвращается на доработку. Индивидуальные задания также изданы в виде методического пособия.

3. Лабораторные работы выполняются по графику, который также доводится до сведения студентов в начале семестра. Инструкции к лабораторным работам снабжены

вопросами для подготовки к работе, а также вопросами и контрольными заданиями по защите работы. Это облегчает проведение текущего контроля во время допуска к работе и при приеме отчетов.

4. На практических занятиях обсуждается методика решения задач по соответствующим темам, и разбираются примеры решения задач.

5. Если у студента есть желание проработать материал в большем объеме, то он может получить дополнительный список задач. Эти задачи не обязательны для выполнения, тем не менее, студенты, желающие получить высокую отметку на модуле, решают их.

6. Число аудиторных занятий, отводимых на практические занятия очень мало, поэтому студентам предлагается перед модулем провести самоконтроль знаний. Для этого по каждому разделу курса нами разработана система тестовых заданий. Большинство вопросов предназначено для проверки правильности понимания формул и функциональных зависимостей между физическими величинами. Такая форма контроля имеет смысл как вспомогательная перед модульным контролем, так как показывает студентам пробелы в знаниях не по глубине усвоения материала, а по его составу (перечню изучаемых вопросов). Каждый тест снабжен инструкцией, позволяющей самостоятельно оценить примерный уровень усвоения теоретических знаний.

Согласно «Положению о модульном контроле», утвержденному в нашем университете, к первому модулю допускаются все студенты, независимо от текущей успеваемости. Для допуска ко второму модулю необходимо выполнить учебный план полностью.

При итоговом оценивании учитываются как результаты выполнения заданий, так и систематичность их выполнения, активность студента. В таблице 1 приведена оценка видов учебной деятельности на примере первого модуля. В случае нарушения графика сдачи заданий студент штрафуются за каждый простроченный день.

Оценка «отлично» студенту выставляется при условии получения 85-100% баллов по каждому виду деятельности, «хорошо» – 84-70%, «удовлетворительно» – 69-55%, «неудовлетворительно» – меньше 55%.

Таблица 1. Оценка видов учебной деятельности в баллах

№ п/п	Вид учебной деятельности	Оценка в баллах	Кол-во оценок	Наибольшее кол-во баллов
1.	Лабораторный практикум			
	– наличие подготовки	1	3	
	– своевременное выполнение эксперимента	2		
	– своевременная сдача отчета	3		
Итого	6	3	18	
2.	Выполнение индивидуального задания	2	8	16
3.	Самостоятельное изучение материала, который выносится на модульный контроль (составление конспекта и его защита).	8	1	8
4.	Модульный контроль	12	1	12

Итоговая оценка по дисциплине выставляется без проведения семестрового экзамена как интегрированная оценка по двум модулям. Полученные баллы переводятся в традиционную оценку в соответствии с критериями, заранее доведенными до сведения студентов. Затем оценка, полученная по национальной шкале, переводится в европейский эквивалент.

В заключение можно отметить положительные моменты такого метода контроля и оценки знаний.

1. Студенты и преподаватели равномерно работают в течение всего семестра. Это снимает психологическое напряжение в конце семестра.
2. Уменьшается количество пропусков.
3. Можно своевременно корректировать учебную деятельность.
4. Повышается эффективность самостоятельной работы.
5. Возрастает объективность и «прозрачность» оценки знаний.

Литература

1. Педагогика и психология высшей школы: Учебное пособие. – Отв. ред. М.В. Буланова-Топоркова. – Ростов н/Д: Феникс, 2002. – 544 с.
2. Загвязинский В.И. Теория обучения: Современная интерпретация: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. – М.: Издательский центр «Академия», 2001. – 192 с.

УДК 378

Мазуркевич Л.О.

ДО ПРОБЛЕМИ ЯКОСТІ ОСВІТИ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ВИЩОЇ ШКОЛИ УКРАЇНИ

Враховуючи незворотність Болонського процесу, ми маємо усвідомлювати, що для нашої системи вищої освіти він є дуже непротим, про що й піде розмова у даній статті.

Поліпшення якості освіти та рівний доступ до неї є одним з головних завдань сучасної державної політики в галузі освіти, національним пріоритетом і передумовою національної безпеки держави, умовою реалізації права громадян на освіту [1]. Загалом воно віддзеркалює світову тенденцію інноваційного розвитку освітніх систем, адже світове співтовариство визнало, що освіта, добробут і здоров'я людини - головні чинники якості її життя, а якість освіти є головною метою та пріоритетом розвитку громадянського суспільства. Якість освіти у Європи сприймається як об'єкт суспільного єднання й консолідації національних освітніх систем.

Такий соціальний вибір не випадковий. У високотехнологічному інформаційному суспільстві якість освіти є головним аргументом у забезпеченні такого рівня життєвої й професійної компетентності людини, розвитку людського потенціалу, який би задовольняв насамперед потреби особистості, суспільства і держави. За окремими оцінками проблему якості освіти нині пов'язують з розвитком нової, інформаційної, цивілізації XXI ст.

Сучасний інтеграційний процес у науці й освіті має дві складові: по-перше, формування співдружності провідних європейських університетів під егідою документа, названого Великою хартією університетів (Magna Charta Universitatum); по-друге, об'єднання національних систем освіти і науки в європейський простір з єдиними вимогами, критеріями і стандартами. Головною метою цього процесу виступає консолідація зусиль наукової та освітньої громадськості й урядів країн Європи для істотного підвищення конкурентоспроможності європейської системи науки і вищої освіти у світовому вимірі (наприклад, протягом останніх 15–20 років вона значно поступається американській системі), а також для підвищення ролі цієї системи в суспільних перетвореннях.

У вищому закладі освіти навчальний процес зорієнтований на високу активність самостійної та навчально-пізнавальної діяльності студента, на проникнення в процес розвитку науки, розкриття її методологічних основ через лекції, книги, консультації, лабораторні та практичні заняття, семінари, інструктажі, практики, курсові проекти, заліки, іспити, захист дипломних робіт тощо.